

Michał Korwin-Szymanowski

Eustachy Korwin-Szymanowski (1876-1936) : bankowiec, polityk, Mazowszanin

Nasze Korzenie 6, 57-60

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Eustachy Korwin-Szymanowski (1876-1936) – bankowiec, polityk, Mazowszanin

Wędrując po Mazowszu rzadko możemy napotkać zabytki budownictwa przemysłowego. To zrozumiałe, kraina ta jako ziemia typowo rolnicza nie miała w przeszłości większych tradycji przemysłowych. A jednak jadąc przez gminę Mała Wieś nie sposób nie zauważyć wznoszącego się ponad korony drzew komina miejscowej cukrowni.

Prawdopodobnie mało osób wie o związkach dyrektora Banku Gospodarstwa Krajowego z cukrownią w Małej Wsi i z ziemiami dawnego klucza nakwasińskiego. Dlatego też chciałbym w paru słowach opowiedzieć czytelnikom „Naszych Korzeni” o Eustachym Korwin-Szymanowskim, dyrektorze BGK, który przez całe życie związany był z Kępą Polską i Nakwasinem.

Eustachy Korwin-Szymanowski przyszedł na świat 15 lub 16 lipca 1876 roku. Urodził się prawdopodobnie w majątku swojego ojca w Cygowie, jako drugi syn Teodora Korwin-Szymanowskiego h. Ślepowron i Julii z Jełowickich h. własnego. W roku 1882 razem z rodzicami opuścił majątek w Cygowie i przeprowadził się do majątku Rachny na Podolu, gdzie jego ojciec zarządzał dobrami Tyszkiewiczów. W wieku około sześciu lat, po zakończeniu początkowej nauki w rodzinnym domu, został wysłany do szkoły z internatem, późniejszego Zakładu Naukowo-Wychowawczego Ojców Jezuitów w Chyrowie.

W okresie tym wielokrotnie był zarówno w Kępie Polskiej, jak i w Nakwasinie, który należał do siostry jego ojca, Jadwigi z Korwin-Szymanowskich Bolesławowej Nakwaskiej. Ciocia Jadwinia – bo tak zapisała się w pamięci rodziny – roztaczała opiekę

nad wszystkimi swoimi bratankami. Główną atrakcją Kępy Polskiej była oczywiście Wisła. Pływano w niej wpraw i urządzano wycieczki w łódkach, często połączone z polowaniem na ptactwo.

Po zakończonym maturą gimnazjum, Eustachy – za radą oraz wsparciem finansowym krewniaków z rodzin Sobańskich i Łubieńskich – rozpoczął naukę we Francji. Jak wspominał jego brat Feliks w jednym z listów, Eustachy planował po Chyrowie wstąpić do Floty Czarnomorskiej, jednak dzięki uzyskanemu od rodziny stypendium mógł podjąć studia zagraniczne.

Od 1893 roku uczył się w Szkole Handlowej w Paryżu na kierunku rachunkowości i bankowości. Studia skończył w roku 1896. Płynna znajomość języka francuskiego miała przydać się w przyszłości. Będąc we Francji rozpoczął krótkotrwałą praktykę w banku Credit Lyonnais. Zainteresowanie bankowością u Eustachego mogło wynikać zarówno z przyczyn pragmatycznych, jak i z sentymentu rodzinnego. Jego dziad ze strony ojca, Feliks, był starszym dyrektorem Banku Polskiego. Eustachy po zakończeniu studiów zdecydował się na wyjazd do Londynu na dwuletnią praktykę w jednym z banków, skąd do „prywislanskiego kraju” wrócił w roku 1898. Po powrocie zamierzał rozpocząć pracę w jednym z banków międzynarodowych działających w Warszawie lub Łodzi. Gdy to się nie udało, postanowił wstąpić do szkoły Mechaniczno-Technicznej Wawelberga i Rotwarda w Warszawie. Jak informują listy rodzinne, gdy i to nie doszło do skutku, Eustachy załamał się.

Z pomocą 22-letniemu kuzynowi przyszedł jego wuj, hrabia Henryk Tyszkiewicz. Zabrał go do majątku w Spiczynicach, gdzie

Dwór (taras od strony ogrodu)
Nakwaskich h. Ostrekosy,
a następnie Korwin-Szymanowskich
w Nakwasinie, gm. Mała Wieś.

Eustachy Korwin-Szymanowski w wieku trzech lat.

Eustachy Korwin-Szymanowski w młodości; zdjęcie sprzed 1914.

młody bankowiec został zarządcą. Korwin-Szymanowski pozostał na stanowisku zarządcy majątku od sierpnia 1898 do stycznia 1903 roku. Na jednym z okolicznościowych przyjęć zorganizowanych przez swego tutora poznał swoją przyszłą małżonkę, Zofię Skarbek-Fluchowską. Małżeństwo to doczekało się czwórki synów: Henryka (1904-1908), Tadeusza (1907-1940), Edwarda (1908-1944), Romana (1908-1974).

Po ślubie, do którego doszło na początku 1904 roku, młodzi przeprowadzili się do Warszawy. Przed Eustachym po raz kolejny stanęła konieczność podjęcia pracy. Tym razem pomocną dłoń wyciągnął wuj Bolesław Nakwasi, właściciel między innymi Nakwasina i Kępy Polskiej. Przekonał on Eustachego do złożenia w depozycie w Banku Radziszewskich posagu żony (110 tys. rubli) i rekomendował go do pracy w tym banku. Tak znaczne zaangażowanie finansowe i protekcja wuja pozwoliła 28-latkowi objąć stanowisko jednego z dyrektorów.

Ślub z Zofią Skarbek-Fluchowską i objęcie stanowiska dyrektorskiego pozwoliły Eustachemu na nawiązanie szeregu kontaktów towarzyskich. Kontakty te w odradzającej się Rzeczypospolitej miały przeistoczyć się w konkretne funkcje i stanowiska. W tym okresie Eustachy Szymanowski stał się aktywnym członkiem Stronnictwa Narodowego, a następnie jednym z przywódców ugrupowania. Równoległe do rozwoju sieci kontaktów towarzyskich Eustachy rozwijał się zawodowo. W roku 1909 napisał pracę: *Towarzystwa polityczne i budowlane w Stanach Zjednoczonych*.

W roku 1914 wybuchła pierwsza wojna światowa, która pozwoliła Polakom wybrać się na niepodległość po okresie 123-letniej niewoli. Eustachy zaangażował się politycznie. Poczucie odpowiedzialności za losy kraju pchało go do działań. Początkowo rozpoczął pracę w ramach Międzypartyjnego Koła Politycznego – organizacji politycznej utworzonej z inicjatywy zwolenników Komitetu Narodowego Polskiego. W październiku 1915 roku Eustachy wszedł do zarządu MKP, obok Władysława Reymonta, Pawła Woronieckiego i innych. Od roku 1916 był członkiem Klubu Polskiego, Rady Głównej Opiekuńczej i Tymczasowej Rady Stanu. TRS była pierwszym organem polskiej władzy w Królestwie Polskim, ustanowionym na mocy Aktu 5 listopada przez niemieckie i austro-węgierskie władze okupacyjne. Z tego co wiemy, Eustachy był jej aktywnym członkiem. Jako jej przedstawiciel bronił odpowiedzi, jaką TRS wystosowała na deklarację rządu bolszewickiego z 30 marca 1917 roku o obaleniu caratu. Rada deklarowała wolę zachowania dobrosąsiedzkich stosunków ze wschodnim sąsiadem i znaczną ostrożność w kontaktach z państwami centralnymi. Piłsudski i podległe mu POW oraz PPS widziały inną drogę do niepodległości kraju. Ukoronowaniem kariery było wyznaczenie Eustachego Korwin-Szymanowskiego na członka Rady Stanu Królestwa Polskiego.

Okolo roku 1914 Eustachy poznał Władysława Grabskiego. Do spotkania dwóch panów doszło prawdopodobnie na kanwie działań Centralnego Komitetu Obywatelskiego, założonego przez Władysława Grabskiego, który był obok Romana Dmowskiego i Ignacego Paderewskiego jednym z polskich delegatów na Kongres Wersalski w Paryżu w 1919 roku, gdzie kierował polskimi pracami w zakre-

sie spraw finansowych. Jednym z jego współpracowników z ramienia SN był Eustachy Korwin-Szymanowski. Znajomość rozwinięta w czasie kongresu zaowocowała, gdy Władysław Grabski w grudniu 1923 roku został premierem.

Okolo roku 1916, a więc jeszcze w trakcie wojny, Eustachy doprowadził do fuzji banku Radziszewskich z Bankiem Ziemiańskim w Warszawie. Eustachy został jednym z jego kierowników. Miał w tym czasie 40 lat. Był członkiem Dyrekcji Szczegółowej i dyrektorem naczelnym oddziału warszawskiego. Pod jego kierownictwem bank dynamicznie się rozwijał. Na wniosek między innymi prezesa negocjował pożyczki w Poznaniu i Berlinie odnośnie możliwości otworzenia szerszego kredytu dla banku. Bank Ziemiański w Warszawie powstał w 1916 roku jako kontynuacja działającego od 1825 roku Warszawskiego Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego. Celem banku była odbudowa potencjału rolnictwa zniszczonego w wyniku działań wojennych. Po 1918 roku bank dynamicznie się rozwijał, zakładając filie w wielu miastach. Zwiększył liczbę swych oddziałów z 5 w 1918 roku do 24 w końcu roku 1924. Wszystkie one znajdowały się na terenie byłego zaboru rosyjskiego. Eustachy pozostawał jednym z jego dyrektorów do roku 1924.

W tym czasie Eustachy angażował się także w prace w ramach Związku Banków w Polsce. Należy podkreślić, że polskie banki wywodziły się z trzech różnych krajów o odmiennych systemach bankowych, porządkach prawnych i różnym podejściu do zagadnienia bankowości. Unifikacja była jedną z najpilniejszych potrzeb. Związek początkowo zrzeszał wszystkie banki chętne do współpracy. Po zmianach z 11 października 1923 roku, kiedy to doszło do zjednoczenia ZBwP i banków z terenu dawnej Galicji, Eustachy został członkiem 14-osobowej Rady Naczelnej jako przedstawiciel z ramienia Banku Ziemiańskiego SA w Warszawie.

Przed czerwcem 1924 roku Eustachy Korwin-Szymanowski został dyrektorem naczelnym Banku Gospodarstwa Krajowego. Decyzja o powierzeniu tej funkcji właśnie jemu wynikała, jak możemy przypuszczać, z decyzji Grabskiego. Zakres uprawnień Eustachego jako dyrektora regulowany był przez ustawę, jednak z czasem zostały one rozszerzone. Na spotkaniu 3 czerwca naczelnny dyrektor Korwin-Szymanowski w zakresie swoich obowiązków umieścił ogólne kierownictwo banku. W stenogramie posiedzenia z 10 czerwca 1924 widnieje informacja, iż był on osobą odpowiedzialną między innymi za kontakty z prasą. Jego związek z BGK trwał do lat trzydziestych, choć funkcję dyrektora naczelnego sprawował jedynie do 1 stycznia 1929 roku. Po ustąpieniu ze stanowiska wyjeżdżał za granicę, do Paryża, Genewy, Zurychu, Londynu, Wiednia. Celem wyjazdów było znalezienie nowych rynków dla polskiego eksportu. Okres pracy w BGK to także czas reprezentowania polskich interesów w Bank of Danzig.

Okolo roku 1932 Eustachy na powrót nawiązał bliższe relacje z Bankiem Ziemiańskim. Ten był w złej sytuacji finansowej. W wyniku kryzysu w 1930 roku został przekształcony w Zjednoczony Bank Ziemiański SA. W rękach banku pozostawały trudno ściągalne kredyty dla ziemian i pożyczki udzielone w ramach akcji parcelacyjnej. Jak twierdzi Wojciech Morawski, bank od 1930 roku pozostawał w cichej likwidacji i był utrzymywany jedynie w celu nie-

Eustachy Korwin-Szymanowski w swoim mieszkaniu przy ul. Czerwonego Krzyża w Warszawie, na jego szyi order, według tradycji rodzinnej – order papieski; zdjęcie z ok. 1935.

Eustachy Korwin-Szymanowski (pierwszy z lewej) z bratem, inżynierem Feliksem Korwin-Szymanowskim, księdzem mariawickim; zdjęcie zrobiono ok. 1930 w nieistniejącym obecnie parku dworskim w Nakwasinie.

Świadectwo dojrzałości Eustachego Korwin-Szymanowskiego, wydane przez Kolegium Ojców Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem w Galicji. Do tej szkoły uczęszczali również wszyscy bracia Eustachego i jego synowie.

dopuszczenia do paniki. Ostatnim dyrektorem w latach 1934-1936, przed rozpoczęciem oficjalnej likwidacji, był ponownie Eustachy Korwin-Szymanowski.

Po odzyskaniu niepodległości Eustachy nie zaprzestał działalności na kanwie społecznej. Jak donosi „Orędownik Wrzesiński”, był on członkiem Towarzystwa Przyjaciół Skarbu Państwa. Celem towarzystwa miało być edukowanie społeczeństwa pod kątem ekonomiczno-patriotycznym. Współpraca z państwem miała na celu walkę z przestępstwami skarbowymi. Od roku 1932 pozostawał Eustachy członkiem zarządu Ogólnokrajowego Związku Wierzyieli.

Jak możemy się domyślać, dyrektor Korwin-Szymanowski był bardzo zamożną osobą. W opracowaniu Wojciecha Roszkowskiego *Landowners in Poland* Eustachy wymieniany jest na 20. miejscu wśród najbogatszych ziemian w kraju. W roku 1924 kupił majątek Morawy nad Mołtawą, który jednak sprzedał w roku 1930, by za uzyskane pieniądze nabyć mieszkanie w kamienicy przy ulicy Czerwonego Krzyża w Warszawie. Posiadany majątek pozwolił mu na wsparcie odbudowy cukrowni w Małej Wsi, zniszczonej jeszcze w roku 1915 przez Rosjan. Pierwsze próby wsparcia odbudowy podjął jednak wcześniej. Już w roku 1923 jako przedstawiciel Banku Ziemiańskiego wszedł do spółki powołanej w celu odbudowy cukrowni.

Lata trzydzieste to w jego życiu prywatnym okres pomagania rodzinie. Eustachy do 1934 roku wsparł swojego brata Franciszka, gospodarującego na dobrach Nakwasin, na łączną kwotę 116 tys. złotych. Po śmierci Franciszka Korwin-Szymanowskiego majątek Nakwasin przeszedł na syna Eustachego – Tadeusza. Jak wynika z relacji rodzinnych, było to spełnienie marzeń małżonki Eustachego, chcącej widzieć swoich synów jako właścicieli ziemskich.

Z zachowanych świadectw wiemy, że Eustachy Korwin-Szymanowski był osobą religijną, na co miało wpływ wychowanie wyniesione z domu rodzinnego. Trzech jego braci zostało księżmi, z czego dwóch współtworzyło Kościół mariawitów. W roku 1928 został uhonorowany tytułem szambelana papieskiego. Wychowany w ortodoksji katolickiej pozostał jej wierny do śmierci. Nigdy jednak nie odciął się od rodzeństwa, które wybrało mariawityzm, ani od ich dzieci.

Eustachy Korwin-Szymanowski zmarł w wieku zaledwie 60 lat. Pochowany został na Starych Powązkach w Warszawie. Na jego grobie widnieje napis

EUSTACHY KORWIN-SZYMANOWSKI
Sodalis Marianus
SZAMBELAN PAPIESKI
ur. 16 – VII – 1876 zm. 20 – X – 1936.

Bibliografia – wybór

- P. T. Chodubski, *Cukrownia Mała Wieś w latach 1898-1939*, „Notatki Płockie” 2008, nr 4/217, s. 3-8.
- T. Chylińska [zebrała i oprac.], *Karol Szymanowski, korespondencja. Pełna edycja zachowanych listów od i do kompozytora*, t. 1, 1903-1919, Kraków 1982.
- S. Dzierżbicki, *Pamiętniki z lat wojny 1915-1918*, Warszawa 1983.
- M. Handelsman, *Polska w czasie wielkiej wojny (1914-1918). Historia społeczna i ekonomiczna*, Warszawa 1936.
- B. Hynowski, *Dzieje BGK. Ludzie Centrali (1924-1939)*, Warszawa 2011.
- H. Jabłoński, *Z rozważań o II Rzeczypospolitej*, Wrocław 1987.
- B. Korwin-Szymanowska, *Genealogia rodziny Korwin-Szymanowskich h. Ślepowron*, Warszawa 2009 (maszynopis).
- M. Korwin-Szymanowski, *Bank Gospodarstwa Krajowego w okresie pracy Eustachego Korwin-Szymanowskiego na stanowisku Naczelnego Dyrektora*, Warszawa 2012 (maszynopis).
- C. Kozłowski, *Działalność polityczna Kola Międzypartyjnego w latach 1915-1918*, Warszawa 1967.
- J. Molenda, *Piłsudczycy a narodowi demokraci 1908-1918*, Warszawa 1980.
- W. Morawski, *Słownik historyczny bankowości w Polsce do roku 1939*, Warszawa 1998.
- B. Pasierb, *Polskie prace przygotowawcze do Traktatu Pokojowego z Niemcami 1916-1948. Instytucje – ludzie – problemy*, Wrocław 1996.
- W. Roszkowski, *Landowners in Poland 1918-1939*, New York 1991.
- „Gazeta Bankowa” 1923, nr 27.
- „Gazeta Toruńska” 1916, nr 24.
- „Orędownik Wrzesiński” 1924, nr 22.
- Informacja z nagrobka Eustachego Korwin-Szymanowskiego. Stare Powązki, kw. 170 rząd 4.
- AAN, BGK, t. 2, 3, 4, 5.
- Archiwum rodziny Korwin-Szymanowskich, dokumenty Eustachego Korwin-Szymanowskiego.